

Uitgangspunten: Daltononderwijs

Waar komen wij vandaan?

De grondlegger van ons huidige Daltononderwijs is Helen Parkhurst (1887-1973). Zij gaf les vanaf 1905-1913 op verschillende lagere scholen. Op het platteland kwam zij in de situatie terecht waar zij als enige leerkracht les moest geven aan veertig leerlingen, die verdeeld waren over acht kleine klassen met de leeftijden 8 tot 16 jaar. Zij voerde een individuele benadering in, waarbij de leerlingen zelf keuzes maken en samenwerken met elkaar en met de onderwijzer. Dit was niet alleen een praktische overweging maar kwam ook voort uit haar eigen visie die mede gevormd is door haar eigen ervaringen binnen het onderwijs en haar inspirator John Dewey (1859-1952.)

In Nederland opende in 1928 de eerste Daltonschool haar deuren.

Sinds 1997 is de school erkend als Daltonschool. Voor ons is Daltononderwijs één van de manieren om onderwijs zo goed mogelijk vorm te geven. Kinderen de kans te geven waar ze recht op hebben, namelijk zich zo goed mogelijk te ontwikkelen.

Het Daltononderwijs is gebaseerd op de ideeën van Helen Parkhurst (1887-1973), die haar visie op het onderwijs in de plaats Dalton in de Verenigde Staten in de praktijk bracht. Het Daltononderwijs dankt haar naam aan dit plaatsje.

Richtinggevende principes van het Daltononderwijs zijn vrijheid in gebondenheid, samenwerking en zelfstandigheid. Deze drie principes kunnen niet los van elkaar worden gezien, ze staan altijd met elkaar in verband. Bovendien corresponderen deze drie principes met drie wezenskenmerken van de mens: zijn vrijheid, zijn creativiteit en de mens als een individu – in - gemeenschap.

Missie

We willen als Daltonschool alle kinderen ontwikkelingskansen bieden op motorisch, emotioneel, sociaal, cognitief en moreel gebied; onze kinderen kansen geven om hun leef - en belevingswereld te verkennen en uit te breiden. Onze kinderen krijgen kansen kennis en vaardigheden te verwerven en toe te passen. Allemaal zaken die van belang zijn voor de oriëntatie van kinderen op de zich voor hen steeds uitbreidende wereld.

De Daltonpijlers geven richting aan, maar bepalen niet alles. Dit betekent dat elke Daltonschool er anders uitziet. Een ander gebouw, andere mensen, een andere wijk en andere methoden. Iedere Daltonschool werkt de drie uitgangspunten uit op een manier die in haar situatie past.

Om de drie pijlers te realiseren, werken met een taak voor de kinderen. Hierin zit een opbouwende lijn. De kinderen leren door aan de afgesproken taak te werken wat verantwoordelijkheid (vrijheid) betekent. Het kind kan het werk doen waarin hij opgaat op het tijdstip dat het zelf kiest. En wie uit interesse werkt, werkt beter. De kinderen leren zelfstandig aan de taak te werken, ze hebben een duidelijk doel voor ogen. De kinderen leren door aan de taak te werken ook samen met anderen te werken en rekening te houden met anderen.

Het kind draagt de verantwoordelijkheid en zal zich, wanneer de taak lukt, succesvol voelen, het zal merken dat inspanning een goed gevoel geeft.

Deze ervaring van het zelfstandig leren werken, je eigen weg leren zoeken is belangrijk om je eigen leven te kunnen bepalen.

Uitwerking Daltononderwijs

Ons onderwijs is zoals gemeld gebaseerd op de uitgangspunten van het Daltononderwijs. Buiten een fors leerpakket willen wij onze leerlingen zoveel mogelijk de voordelen van het Daltononderwijs meegeven.

Dat betekent dat we extra zorg besteden aan drie aspecten:

het zelfstandig werken,
het zoveel mogelijk dragen van eigen verantwoordelijkheden
het goed kunnen samen werken met anderen.

Opvoeden uit een boekje is onmogelijk. Onderwijs en opvoeding krijgen iedere keer vorm in de ontmoeting tussen mensen. Overgedragen ervaringen horen tot de uitgangspunten van het Daltononderwijs.

Onze Daltonschoon geeft kinderen de gelegenheid om te werken met de drie Daltonpijlers. Het systeem van weektaken is een middel om de drie bovengenoemde principes te verwezenlijken.

Kind en leerkracht moeten voor hun plezier aan het werk zijn. Zo sluit het leven in de school aan bij het leven buiten de school. Voor leerlingen, ouders en leerkrachten betekent het dat ze zich bewust moeten worden van dat proces.

Vanuit de Daltonvisie kan er makkelijker onderwijs op maat geleverd worden.

Bij het zelfstandig werken ontstaat vanzelf de mogelijkheid en de ruimte om veel aandacht te geven aan de individuele leerling.

Daardoor kunnen leerlingen, die meer aan kunnen, snel begeleiding krijgen en aan extra taken werken. De zwakkere leerling kan op die manier meer aandacht krijgen.

Ook kan er makkelijker gewerkt worden met een aangepast programma voor alle leerlingen, die dat nodig hebben.

Zo zorgen wij ervoor, dat kinderen een ononderbroken ontwikkeling door kunnen maken.

Wij vinden dat de school een warme, veilige uitstraling moet hebben. Er moet prettig en goed gewerkt kunnen worden.

Wij hebben uiteraard een schoolgebonden visie op het Daltonconcept ontwikkeld.

Voor alle leerlingen een extra uitdaging; "Eigen leren"

In ons Daltonconcept kunt u lezen, dat wij voor leerlingen keuzewerk buiten het gewone werk hebben. Dit extra leertraject zijn we momenteel vorm aan het geven door de kinderen vooral laten werken aan hun eigen leerlijnen. In eerste instantie noemden wij dat "autonoom leren", omdat wij vinden, dat je uit moet gaan van de autonomie van de individuele leerling. Op verzoek van de leerlingen hanteren wij de term "eigen leren".

Visie

Volgens Helen Parkhurst moet het onderwijs de sociale opvoeding van kinderen waarborgen. Grondprincipes daarbij zijn vrijheid en samenwerking. De Nederlandse Daltonvereniging heeft daar het derde principe zelfstandigheid aan toegevoegd.

Hieronder leest u op welke wijze wij vorm geven aan de Daltonpijlers en de werkwijze in de praktijk in de klas.

Vrijheid

Op Rijnsweerd leren kinderen door zelfstandig te werken, kennis en ervaring op te doen. Vrijheid is noodzakelijk om eigen keuzes te kunnen maken, een eigen wegen te vinden. Maar vrijheid betekent niet dat alles zomaar kan en mag. *'De ideale vrijheid is geen vrijblijvendheid en nog minder is het ongedisciplineerdheid. Het kind dat maar doet waar het zin in heeft, is niet vrij. Integendeel, het wordt een slaaf van slechte gewoontes, egoïstisch en ongeschikt voor een leven met anderen'*, zei pedagoog Helen Parkhurst al in 1922. De leerkracht biedt ieder kind kaders om vrijheid binnen grenzen te kunnen leren hanteren. Om kinderen vrij te laten zijn en keuzes als eigen te laten ervaren, worden dus eisen aan de leerlingen gesteld.

Vrijheid betekent ook het kunnen omgaan met verantwoordelijkheid. Uitgangspunt is het vertrouwen in de eigen kracht van ieder kind. Docent en leerling maken samen afspraken over de leerstof. De leerling schat zelf in wat het nodig heeft om een taak te kunnen doen en in hoeveel tijd. Achteraf legt het verantwoording af aan de leerkracht. Dit wordt vormgegeven door de taak. Hier beginnen de kinderen mee te werken in de kleutergroepen en hierin zit een opbouwende lijn door tot in groep 8. Bij kleuters gaat het om kleine, overzichtelijke taken die ze zelfstandig uitvoeren. Naarmate kinderen zich verder ontwikkelen, worden taken omvangrijker en complexer. De inhoud van de leerstof wordt grotendeels bepaald door de leerkracht. Kinderen krijgen ook vrijheid binnen hun taak om zelf taken te bedenken. We noemen dit *Eigen keuze*. Dit bestaat o.a. uit keuzewerk, eigen leren, Top Ondernemers of extra oefenen. Leerlingen worden zoveel mogelijk betrokken bij hun eigen leerproces zodat zij hier zelf eigenaar van worden.

Vrijheid:

Kinderen mogen zelf kiezen

Gebondenheid:

Afstemming met de leerkracht.

(dit betekent dat er duidelijke regels zijn in de school en in de groep en dat er overleg plaats vindt tussen leerlingen en leerkrachten)

Hieronder staan de kaders beschreven waarin kinderen vrij zijn met de vertaalslag naar onze praktijk. Binnen deze kaders vindt altijd afstemming plaats met de leerkracht.

De kinderen zijn vrij om te kiezen in:

- Volgorde werk

Kinderen bepalen dagelijks met welk vak ze willen beginnen. Dit hoeft niet het eerste vak van de planning te zijn. Ook krijgen ze de vrijheid om vakken op te delen bijvoorbeeld wanneer het gaat om een grote taak of wanneer er samenwerking is gepland.

- Werkplekken

Kinderen zijn vrij om een werkplek uit te kiezen die het beste past bij de taak waar ze mee bezig zijn. Dit zijn de verschillende ruimtes binnen de school, maar ook in de klas. Ze hoeven niet perse aan hun eigen tafel te werken.

- Samenwerken

Kinderen bepalen mede zelf welke vakken ze samen doen, dit gebeurt in overleg met de leerkracht. Dit overleg kan samen met de klas zijn of op individuele basis. Naast het maatjeswerk en groepjeswerk is er vrijheid om van elkaars kwaliteiten gebruik te maken en zelf te kiezen met wie er wordt samengewerkt. Dit kan binnen de eigen groep zijn, maar kan ook groep overstijgend zijn.

- Spullen pakken

Kinderen weten waar de materialen die ze nodig hebben om hun taken uit te voeren liggen en zijn vrij om deze zelf te pakken. Als bijvoorbeeld hun schrift vol is, weten ze waar de lege schriften liggen en pakken een nieuw schrift.

- Plannen (dag-/ weektaak)

Kinderen bepalen zelf hoe zij hun dag-/weektaak inplannen. Zij verdelen zelf hun werk over de dag of week.

- Instructie¹

Kinderen bepalen aan de hand van het voorbereiden of ze instructie nodig hebben. Is dit niet het geval hoeven ze de instructie niet te volgen. Als de stof niet duidelijk is na de instructie kunnen ze meedoen met verlengde instructie. Het kan zijn dat ze liever door een ander kind geholpen worden. Ze zijn vrij om te kiezen wie hen instructie geeft.

- Werkduur

Wanneer een kind klaar is met een taak, mag het meteen doorgaan met een andere taak die zelfstandig kan worden uitgevoerd.

- Eigen eisen stellen

Kinderen weten goed wat ze van zichzelf kunnen verwachten. Ze stellen eigen eisen aan hun werk. Ze leggen verantwoording af aan zichzelf. Op het takenformulier staat een vakje waarin ze hun eigen beoordeling noteren. Dit kan worden doorgetrokken bij bijvoorbeeld een creatieve opdracht waar ze zichzelf een beoordeling geven voor het resultaat.

- Hulpmateriaal

Wanneer kinderen niet uit hun taak komen met de materialen die worden aangeboden, is het kind vrij om andere hulpmiddelen te gebruiken. Voorwaarde is wel dat kinderen weten wat ze kunnen gebruiken.

- Verwerking leerstof

Het ene kind heeft meer tijd nodig om zich leerstof eigen te maken dan het andere kind. Daarnaast hebben kinderen verschillende leerstijlen. Hier kan in gedifferentieerd worden. Zo kan er bijvoorbeeld een spelletje gespeeld worden om de tafels te leren in plaats van de tafels in te stampen.

- Eigen keuze

¹ Dit geldt voor vakken waarvoor geen verplichte instructie of toelichting is voor de hele klas betreffende nieuwe leerstof of noodzakelijke herhaling.

De taak wordt voor het grootste gedeelte opgevuld door taken die door de leerkracht zijn bepaald. Kinderen zijn daarnaast vrij om zelf een taak te bedenken. Deze taak wordt genoteerd op de dag-/weektaak.

Eigen keuze wordt onderverdeeld in 4 opties:

Keuzewerk (er ligt aanbod per vakgebied geselecteerd door de leerkracht, waar kinderen uit kunnen kiezen)

Eigen idee (dit kan eigen leren zijn, maar ook zelf een taak bedenken)

Topondernemers (kinderen zijn vrij om zelf een kaart buiten het thema van de klas te kiezen of zelf een kaart te ontwerpen)

Extra oefenen (kinderen geven zelf aan dat ze bepaalde stof willen herhalen omdat zij dit niet beheersen)

Samenwerken

Onze school vindt de manier waarop leerkrachten, kinderen en ouders met elkaar omgaan, bepalend voor de sfeer in de school. De leerkrachten proberen door hun manier van handelen de kinderen het vertrouwen te geven dat iedereen in de groep gelijke rechten en gelijke plichten heeft. Het Daltonprincipe van samenwerking en samenwerkend leren vormt hiervoor de basis. Leerkrachten en kinderen leren elkaar in verscheidenheid te accepteren, te respecteren en te waarderen. Omgaan met elkaar betekent je open te willen stellen voor een ander. Onze manier van omgaan met elkaar op school is gebaseerd op onderling vertrouwen en gelijkwaardigheid.

In dit kader hechten we veel waarde aan het samenwerken, het samenwerkend leren.

Onze school onderscheidt bij het samenwerkend leren (leren van en met elkaar) verschillende soorten werkvormen;

- coöperatieve groepen (samen - samen)
- hulpgroepen (samen - alleen)
- tutorgroepen
- mentorgroepen

Bij coöperatieve groepen krijgen leerlingen de opdracht gezamenlijk in tweetallen of in groepjes, een bepaalde taak uit te voeren. De kinderen zijn cognitief verantwoordelijk voor elkaar. Het eindproduct is voor hen hetzelfde. Dit ontstaat door veel overleg en compromissen sluiten.

Bij hulpgroepen krijgen kinderen de opdracht een taak individueel uit te voeren, waarbij aan een medeleerling uitleg gevraagd kan worden als er iets niet wordt begrepen. De leerkrachten moedigen dit aan met de nadruk op de effectiviteit van de hulp. Kinderen wordt geleerd een oplossingsmethode aan te reiken, niet het geven van de antwoorden. Het samenwerken in de laatstgenoemde onderwijssituatie beperkt zich vaak tot: ieder werkt voor zich aan de eigen taak. De leerling probeert doorgaans de medeleerling niet te storen en biedt waar nodig een helpende hand. Het elkaar niet proberen te storen is in zo'n situatie een hoge vorm van samenwerken. Samenwerken staat dan qua sfeer tegenover competitie, concurrentie en rivaliteit (het niet van elkaar afkijken).

Bij tutorgroepen krijgen de leerlingen de opdracht elkaar te helpen bij een specifieke taak. Bij tutorgroepen wordt er door leerlingen uit verschillende leerjaren een groep gevormd, waarbij de ouders kinderen tutor zijn en de jongere kinderen helpen. Bijvoorbeeld het samen lezen met de groepen 3 en 7.

Bij mentorgroepen wordt er binnen de (parallel)klas een groep gevormd aan de hand van een specifiek talent of probleem van een leerling. Hiermee gaat de groep aan het werk. Zo kan het zijn dat een leerling heel goed is in naaien en dit aan een groepje leert of dat een leerling veel moeite heeft met cijferen en uitleg krijgt van andere leerling. De hulpgevende leerling is in beide gevallen de mentor. De leerlingen krijgen op deze manier een goed beeld van hun eigen talenten, want iedereen is wel ergens goed in, ook al vind je sommige dingen moeilijk.

Zelfstandigheid

Op Daltonschool Rijnsweerd willen we kinderen vormen tot volwassenen die zelfstandig kunnen denken en handelen. Daarvoor is nodig dat de leerlingen leren hoe je informatie vergaart, hoe je zaken op waarde kunt schatten en hoe je keuzes maakt. Ieder kind heeft recht op optimale kansen om zichzelf te ontwikkelen.

Om dit te realiseren moeten de leerlingen eerst leren zelfstandig te werken. De leerkracht moet het vertrouwen hebben in het vermogen van kinderen om zelf problemen op te lossen en de durf hebben om iets aan de kinderen over te laten, zodat kinderen kunnen leren zelfstandig te zijn. Ook dit draagt bij aan het eigenaarschap van de leerling.

Zelfstandigheid betekent bij Dalton dat leerlingen zelf oplossingsmethoden moeten zoeken, zelf problemen moeten oplossen en opdrachten uitvoeren. Zelfstandig werken komt sterk tegemoet aan de motivatie van leerlingen. Leerlingen willen graag zelf actief bezig zijn. Zelfstandigheid is tevens een belangrijke didactisch - organisatorische factor. De leerkracht heeft meer tijd om juist die leerlingen die dit nodig hebben, gerichte hulp en begeleiding te bieden. Zelfstandig werken wordt op deze manier een instrument voor de leerkracht om differentiatie en individualisering mogelijk te maken. Uiteraard zit ook hierin een doorgaande lijn van groep 1 tot en met 8.

Uitgestelde aandacht

Om de zelfstandigheid te bevorderen en tegelijkertijd de gelegenheid voor de leerkracht te creëren, om aan zorgleerlingen een stuk extra hulp en begeleiding te geven, wordt gebruik gemaakt van uitgestelde aandacht. Door middel van een symbool wordt duidelijk gemaakt aan de leerlingen dat de leerkracht niet aanspreekbaar is. De kinderen moeten zelfstandig verder werken en afhankelijk van de taak wel of niet samenwerken. De kinderen kunnen wel elkaar helpen en als ze er toch niet uitkomen, slaan ze de desbetreffende opdracht even over.

Wanneer het symbool aangeeft dat de tijd van uitgestelde aandacht voorbij is, kan de leerkracht de kinderen weer helpen. De duur van de uitgestelde aandacht per keer, is bij de kleuters een paar minuten en dit wordt uitgebouwd tot bijna een half uur in de bovenbouw.

Zelfcorrectie en vergelijken

Zelfcorrectie is een essentieel aspect van ons Daltononderwijs. Wij laten kinderen al vroeg oefenen in het nakijken van eigen werk. Bij vakken die niet zo taal -/spellinggevoelig zijn kunnen de leerlingen gebruik maken van antwoordenboekjes. Het is een goede manier om kinderen echte verantwoordelijkheid te geven. Bij de evaluatie laten we de kinderen (ter

controle) verslag doen van het nakijken. Bij een bepaald aantal fouten gaan de kinderen naar de leerkracht om dit te bespreken, waarbij ze zelf uitleg geven over wat ze fout hebben gedaan.

Spellinggevoelige opdrachten worden door de leerkracht zelf nagekeken, maar om ook hierbij de leerlingen verantwoordelijkheid te geven, hebben we het vergelijken geïntroduceerd. Na afloop van bijvoorbeeld een spellingsopdracht wordt het gemaakte werk door het tweetal samen vergeleken. De schriften worden naast elkaar gelegd en woord voor woord, zin voor zin, wordt samen bekeken. Zijn er verschillen dan wordt samen gezocht naar de juiste oplossing en ook wordt de kinderen geleerd het waarom daarvan aan elkaar uit te leggen (denk hierbij vooral aan de spellingsregels).

Op deze manier kunnen kinderen elkaar verwoorden wat ze weten, een uitstekende manier om met spellinggevoelig materiaal om te gaan en dingen van elkaar te leren.

Na het vergelijken worden de schriften door het tweetal samen ingeleverd, waarna de leerkracht alsnog ter extra controle het gemaakte bekijkt. En geloof ons, er worden niet veel fouten meer gevonden.

Daltonhulpmiddelen

Daltonhulpmiddelen hebben het doel ons Daltononderwijs te versterken en inzichtelijker te maken voor zowel de leerlingen als de leerkrachten. Het belangrijkste hulpmiddel is de taak. Hoe we hiermee werken is al aangegeven in 'Uitgangspunten: Daltononderwijs'.

Daarnaast werken we met de volgende hulpmiddelen:

Dagritmekaarten

In elke groep wordt er met de dagritmekaarten gewerkt. De leerlingen weten zo precies wat er die dag gaat gebeuren.

Dit betekent dat je de volgorde van activiteiten van de dag weergeeft. Let hierbij op dat je specifiek bent, bijvoorbeeld dat je bij de instructie aangeeft van welk vak je instructie gaat geven.

Er worden geen tijden bij de kaarten opgeschreven, het dagritme geeft namelijk al aan op welke momenten de leerlingen kunnen werken.

Kaarten voor het werken buiten de klas

Dit geldt alleen voor de groepen 3 t/m 8, omdat de groepen 1/2 met het noppenbord werken.

Op het bord komen kaarten die de werkplekken buiten de klas aanduiden.

Dit zijn: Gang, topondernemerslokaal en handvaardigheidslokaal.

De leerlingen krijgen een eigen naamkaartje die ze vervolgens achter de werkplek kunnen zetten, zodat iedereen weet waar iedereen is.

Wanneer de leerlingen weer terug in de klas zijn, hangen ze hun kaartje weer terug.

Werkplekken op de gang

Op de gang zijn plekken om alleen te werken en plekken om samen te werken.

Deze worden aangeduid met een kaartje, dit kan aangegeven worden op de tafel of op de muur bij de desbetreffende werkplek.

Vragenblokje / niet storenblokje (groep 3 t/m 8)

Als de leerlingen een vraag hebben leggen ze hun vragenblokje neer en gaan totdat ze hulp krijgen verder met wat anders. De rode kant van het blokje betekent dat het kind niet gestoord wil worden door andere leerlingen tijdens het werk.

Dag kleurenstrook

Elke groep heeft in het lokaal de Dag kleurenstrook opgehangen. Hier wordt met een knijper aangegeven welke dag het vandaag is. Dit leert kinderen in welke kleur de taak moet worden afgekleurd.

Toekomst

Om ons onderwijs nog verder te verbeteren en weer een geheel gedragen visie van ons Daltononderwijs te creëren is er besloten in de jaren 2010/2011 en 2011/2012 met het gehele team een Daltonschioling te volgen. Dit levert voor elke leerkracht veel op. Je staat weer even stil bij de filosofie van Daltononderwijs en wordt hier weer enthousiast voor. Het geeft weer het besef van waarom we de dingen doen, zoals we die doen en verrijkt onze blik in hoe het eventueel beter zou kunnen.

De producten die de scholing opleveren, geven ons veel informatie over hoe onze school functioneert met betrekking tot de Daltonwerkwijze en wat de wensen zijn van leerkrachten en leerlingen. Met elkaar bepalen we welke aspecten op de korte termijn belangrijk zijn om aandacht aan te geven en waar we op de lange termijn aan gaan werken.

Het is de bedoeling dat we voor alle aspecten met betrekking tot de Daltonwerkwijze een doorgaande lijn creëren en hier schoolbreed afspraken aan koppelen. Een tweetal eerste stappen zijn hierin gemaakt en die hebben opgeleverd dat er nu een duidelijke lijn is in de taken van de leerlingen en in het aspect uitgestelde aandacht.

Daarnaast is er een doorgaande lijn ontwikkeld betreft de pijler vrijheid, zie kopje vrijheid. Voor het schooljaar 2012/2013 staat het ontwikkelen van een doorgaande lijn samenwerken en zelfstandigheid op het programma.